ion roşca

culegătorul de stele

suceava, 2022

Mărturisitorii: Ion Roşca

Despre cel de-al doilea poet veşnic tânăr al Bucovinei, Ion Roşca (1908-1933), s-a scris mult în vremea „iconarilor“, iar E. Ar. Zaharia îi individualizează chiar şi trăsăturile care-l înscriu „pe deplin în fenomenul iconarist al poeziei româneşti“, şi anume: „firească atitudine de nobil poet, de aristocrat al simţirii“, „dorul de zbor, de stele“, „acceptarea sorţii fără revoltă“ şi, „în general acea înclinare către acorduri geometrice, către muzica liniilor, fie că e vorba de fiinţa umană, fie că sunt lucruri neînsufleţite“. Se mai adaugă, desigur, „biruinţa cuvântului neaoş românesc, împletit cu neologismul elegant european“ în conturarea unei opere reprezentativă pentru fenomen.

Conform propriei mărturii, „Ion Roşca s-a născut în anul 1908 (9 iunie – n.r.), în Vicovu de Jos (jud. Rădăuţi). Liceul l-a făcut la Rădăuţi. A studiat dreptul la Universitatea Cernăuţi. Şi-a făcut debutul literar în revista „Muguri“ din Rădăuţi. Prima sa poezie publicată în „Junimea literară“ a fost „Rugă“. A scris numeroase dări de seamă (recenzii – n.r.). Colaborează la foiletonul ziarului „Glasul Bucovinei“ (cu schiţe şi povestiri) şi la „Răboj“ (Bucureşti). Publică în „Îndrumarea“ (Rădăuţi).

S-a îmbolnăvit în toamna anului 1933 şi a murit, în 3 octombrie, la Rădăuţi, unde este înmormântat.

Postum, I.E. Torouţiu i-a publicat volumul „Semne-n scuturi“ (1937), cu o prefaţă de Mircea Streinul, cu care se împrietenise în perioada studenţiei şi care-i preţuia îndeosebi poemul „Neohaiducească“, sortit parcă pentru a deveni imn al „iconarilor“. A scris şi proză, a tradus din Johann Bojer, Baudelaire şi Jean Tharaud.

„Poezia bucovineană tânără dintre cele două războaie mondiale a avut trei mari pierderi: Mihai Horodnic (mort în 1926), Ion Roşca (mort în 1933) şi George Stratoiu (mort în 1935).

Dacă primul pornea de la cel mai eminescian tradiţionalism şi de la nostalgia locurilor natale, dacă George Stratoiu schiţa un itinerar inedit, cu elemente de fantastic românesc, din care umorul nu lipsea, copleşit, totuşi, de o intensă tristeţe prevestitoare de moarte, apoi Ion Roşca s-a ridicat spre opere mai moderne, dezacordându-se de actual pentru a urmări un motiv înalt, al cântării de ideal, al idealului însuşi.

Ceea ce mi se pare că predomină în toată lirica lui Ion Roşca este sentimentul pornirilor, al ajungerii, al mişcării. O nevoie de acţiune, de depăşire îl animă pe poet, dar această tendinţă spre larg, spre infinit este filtrată, ponderată de conştiinţa inutilităţii, astfel încât elanul iniţial este potolit de chinuitoarele întrebări dacă se poate realiza gândul omului sau nu.

Îndrăgostit de marile aspecte ale liniei în mişcare, dans, luptă, urcare spre zenit, Ion Roşca încarnează liric sentimentul atât de specific românesc al dorului. Este la dânsul dorul de

aflare, de ajungere, de descifrare a destinului, de plecare spre ţărmuri mai puţin exotice şi pitoresc, tangibile cu ale lui Baudelaire.

Sentimentul dorului în lirica lui este o continuă alunecare spre miraj, mirajul coregrafic al nudurilor ideale, mirajul înstelat al cerului, mirajul zborului, al gândului suliţaş. Ca spre un port îndepărtat de mare, poetul se tot aruncă năvalnic şi nebun în căutarea unui ideal. E chinul tragic, exprimat de romantici, dar şi mai cumplitul dor de necunoscut al simboliştilor. Ion Roşca se înscrie în feudele lor.

Dar, în acelaşi timp, lirica lui cuprinde şi tristul acord al renunţărilor, al întoarcerii, al cupei cu otravă ce-o bei şi o arunci, revenind mereu la locul de obârşie, copleşit de zbaterea imensă pe drumuri neumblate. Iar prin acest caracter, ce corespunde, în sens invers, dorului românesc, Ion Roşca este un interpret al jalei, al suferinţei umane, al sentimentului de nerealizare, al sentimentului de nerealizare deplină...

Ion Roşca nu şi-a cântat suferinţele carnale, materia în flexibilitate constantă, insuficienţele biologice, ca unii din contemporanii săi bucureşteni, ci a slăvit năzuinţa sufletului de a se purifica, de a se ridica, de a se contopi cu realităţile spirituale superioare.

Această firească atitudine de nobil poet, de aristocrat al simţirii, s-a evidenţiat şi prin cele câteva motive caracteristice: dorul de zbor, de stele („spre neajuns hotar, împinşi mereu de dorul de a nu ne mai opri“), acceptarea sorţii („fie şi cu chipul morţii) fără revoltă, imaginea viguroasă a scutului, agerimea arcului ca gândul, nudul (dezbrăcat e, deci, lutul de sufet) în dans şi în oglinda mişcătoare a apelor, paloşul („semeţ“, dar „moare frânt în teaca aruncată“), în general acea înclinare către acorduri geometrice, către muzica liniilor, fie că e vorba de fiinţa umană, fie că sunt lucruri neînsufleţite...

Prin aceste câteva trăsături, Ion Roşca se înscrie pe deplin în fenomenul iconarist al poeziei româneşti. Opera sa lirică e biruinţa cuvântului neaoş românesc, împletit cu neologismul elegant european“ (E. Ar. Zaharia, *Revista Bucovinei*, nr. 10/1943, pp. 457-459).

(Drăguşanul, Ion, *Mărturisitorii. O istorie a scrisului bucovinean*,
Editura Muşatinii, Suceava 2002).

ION ROŞCA

Descântec

În dezveliri de prunduri şi ochiuri de dumbravă,
frunzare despletite pe luciuri de oglindă,
fecioarelor, la vârste de flăcări să le-ntindă
umbrare de ispită şi linişte bolnavă.

Corole ameţite in mângâieri solare,
fuior de solitudini pe melodii tăcute
şi trupul – palpitare de nervi şi alăute,
descoperiri de pajişti cu visuri si răcoare.

Şi-apusuri adunate sub gene, năruire
de palide arginturi şi-aurării celeste,
să le-nflorească pagini de noapte şi poveste:
popasuri de greşeală şi drum de mântuire.

(Zaharia, E. Ar., *Antologie rădăuţeană*, Cernăuţi. 1943, p. 45)

Nud

Împlinit în sunet de cristaluri, nud
scump mărgean sub sticla mărilor din sud,
botezat în roua verzilor perdele –
te ghicesc sonoră umbră-n ape grele.

Bucurie frântă în supremul cânt,
rugă picurată-n fluier de pământ,
şerpuire scrisă în egal cuprins:
basm pe ban de aur, de pe cer desprins.

(Zaharia, E. Ar., *Revista Bucovinei*, nr. 10/1943, pp. 460-462)

Dans nud

Împlinit în sunet de cristaluri, nud,
scump mărgean sub sticla mărilor din sud,
botezat în doua verzilor perdele
te ghicesc sonoră umbră-n ape grele.

Bucurie frântă în supremul cânt,
rugă picurată-n fluier de pământ,
şerpuire scrisă în egal cuprins:
basm pe ban de aur de pe cer desprins.

(Zaharia, E. Ar., *Antologie rădăuţeană*, Cernăuţi. 1943, p. 46)

Acord linear

Vis de slăvite pajişti cu ritmuri neghicite
în descifrări de pagini sub clape grăitoare
şi preajma dezvelire de linii pure-n care
mai stăruie contururi de braţe arcuite.

Un răsărit de zâmbet alături şi petale;
rod pârguit în nopţi de insomnii şi lene,
de-ai şti câtă răcoare şi umbră ai sub gene,
ţi-ai tăinui adâncul privirilor din cale.

(*Junimea literară*, nr. 1-6/1932, pg. 242).

Neohaiducească

Îmi place să trăiesc ca pădureţii, vara, în pădure
cu suflet acru, necioplit şi dur,
să mă hrănesc cu ploi şi vânt (sunt şi zile pure:
numai argint suflat pe fond de azur).

Ca să-mi crească visul ca un lujer, drept,
mă-nvelesc cu nopţi ca în frunzare cerbii;
iar pe cer de scriu semne norii aştept
licurici s-aprindă stele-n roua ierbii.

Mă trezesc atunci din senin haiduc,
hoţ la drumul mare (pe Calea Lactee)
măsurând chimirul, aur cât să duc
şi înjurând de sfinţi ca noaptea-n loc să steie.

(Zaharia, E. Ar., *Revista Bucovinei*, nr. 10/1943, pp. 460-462)

Dorinţa

Aş vrea s-alerg în depărtări,
să prind cu mâna zarea,
să sorb rubinu-n înserări,
s-aud cum cântă marea...

Aş vrea-n neant să mă cufund,
cutreierând meleaguri.
Uitarea să m-atragă-n fund
străin de pe meleaguri.

(Zaharia, E. Ar., *Revista Bucovinei*, nr. 10/1943, pp. 460-462)

Cântecul străzilor

Înnebunite străzi de-atâta alergare,
spre care-nsorite zări vă duceţi voi
de vă umpleţi ca un puhoi,
spre care port îndepărtat de mare?

Mereu plecaţi, dar reveniţi mereu
Spre-acelaşi loc de unde aţi pornit
şi-n chinul vostru tragic şi cumplit
v-asemănaţi atât de mult cu chinul meu.

(Zaharia, E. Ar., *Revista Bucovinei*, nr. 10/1943, pp. 460-462)

Rugă

Îndură-te, părinte, şi din a Ta lumină
aruncă o fărâmă în trupul meu de lut
în care îngropate zac dintru început
grăunţele-azvârlite în ţarina-mi de tină.

Fă mugurii nădejdii să se prefacă-n floare,
să odrăslească iarăşi mlădiţele credinţei;
pe crengile uscate de spinii suferinţei
de aur coapte roade să strălucească-n soare.

(Zaharia, E. Ar., *Revista Bucovinei*, nr. 10/1943, pp. 460-462)

Elixir

Când visu-n constelaţii sub pleoape s-a ivit
în ceasul renunţării străin şi singular
perfid sărutul morţii în trup i-a împletit
năvoadele ispitei sub cerul ei de jar.

Neliniştea durută se prăbuşi sonoră
în braţe de-ntuneric, sfâşietor de calmă;
înfiorat in sânge crescu ca o sudalmă
surâsul crud al vieţii sporit oră cu oră.

Cântec neîmplinit i-a luminat atunci
în carne râuri calde de zbucium şi tăcere
şi-n suflet se prelinse plăcuta mângâiere
a sticlei cu otravă ce-o bei şi o arunci

(Zaharia, E. Ar., *Antologie rădăuţeană*, Cernăuţi. 1943, p. 46)

Evadare

Când primăvara va îmbrăţişa, livezile pe rând,
ne vom lua rămas bun într-o seară
de la pomii albi din grădină
şi în gând
de la iubirea de lumină plină
pentru care am plâns întâia oară.

Vor veni porumbeii să ne-ntâmpine în drum:
mama ne va săruta ochii ca de plecare
şi nu vom şti nici eu. nici tu, cum
un cântec ne va îmbia în depărtare.

Paşii noştri se vor duce lin ca un zbor tăcut,
stele multe bruma-vor căi neumblate.
Iar când tălpile, însângerate
de mers, ne vor fi durut,
vom întâlni şi noi îndepărtata cetate.

(Zaharia, E. Ar., *Antologie rădăuţeană*, Cernăuţi. 1943, p. 45)

Itinerar

– inscripţie pe-o aripă de aeroplan –

Spre culmi de-azur un cântec urcarea ne-nflori,
ne îmbiau livezi de cer atât de clar
c-am apucat cărarea spre neajuns hotar
mereu împinşi de dorul de-a nu ne mai opri.

Râmase-n urmă drumuri ne arborau chemări
in fluturare albă de ispitiri şi doruri,
dar ne învinse setea beţiilor de goluri
şi ne-ameţi adâncul albastrei depărtări.

Mai sus, spre ţărmuri fără rele,
să poposim, o, suflet de-a pururi însetat,
la început de noapte, sub cer înrourat
să adormim pe-un maldăr de visuri şi de stele.

(Zaharia, E. Ar., *Antologie rădăuţeană*, Cernăuţi. 1943, p. 47)

Semne-n scuturi

Semne smălţuite-n alb de scuturi,
spornic desfrunzit de ape sfinte,
izvodi lumina pe veşminte
despletind răcoarea strânsă-n ciuturi.

Doine coborâte-n răsărit,
argintată brumă pe năframă-aleasă,
să-mi gătiţi poema mirelui ivit,
potrivită-n frunză de mătasă.

Rozmarin desprins din grindini, crescut
pe croiala mânecilor drepte,
despicat în plaiuri şi desiş, cusut
înflorind cunună frunţii înţelepte.

(Zaharia, E. Ar., *Antologie rădăuţeană*, Cernăuţi. 1943, p. 46)

Paloşul

Semeţ în mâna dreaptă preschimbat
în mări de fulger cu-nfloriri de sânge,
amarul vremii pe oţel brumat
i-a pus pecetea timpului ce-l plânge.

Păduri de zale şi de căşti rotunde
visa – odată – ca să le străbată;
amar adânc – azi – inima-i pătrunde
şi moare frânt în teaca aruncată.

(Zaharia, E. Ar., *Revista Bucovinei*, nr. 10/1943, pp. 460-462)

REFERINȚE CRITICE:

E. Ar. Zaharia: *Poetul Ion Roşca* (1908-1933)

Poezia bucovineană tânără dintre cele două războaie mondiale a avut trei mari pierderi: Mihai Horodnic (m. 1926), Ion Roşca (m. 1933) şi George Stratoiu (m. 1935).

Dacă primul pornea de la cel mai eminescian tradiţionalism şi de la nostalgia locurilor natale, dacă George Stratoiu schiţa un itinerar inedit cu elemente de fantastic românesc din care umorul nu lipsea, copleşit totuşi de o intensă tristeţe prevestitoare de moarte, apoi Ion Roşca s-a ridicat spre opere mai moderne, dezacordând-se de actual, pentru a urmări un motiv înalt, al cântării de ideal, al idealului însuşi.

Ceea ce mi se pare că predomină în tot liricul lui Ion Roşca este sentimentul pornirilor, al ajungerii, al mişcării. O nevoie de acţiune, de depăşire îl animează pe poet. dar această tendinţă spre larg, spre infinit este filtrată, ponderată de conştiinţa inutilităţii, astfel încât elanul iniţial este potolit de chinuitoarele întrebări dacă se poate realiza gândul omului sau nu.

Îndrăgostit de marile aspecte ale liniei în mişcare, dans, luptă, urcare spre zenit, Ion Roşca încarnează liric sentimentul atât de specific românesc al dorului. Este, la dânsul, dorul de aflare, de ajungere, de descifrare a destinului, de plecare spre ţărmuri mai puţin exotice şi pitoresc tangibile ca ale lui Baudelaire.

Sentimentul dorului, în lirica lui, este o continuă alunecare spre miraj, mirajul coregrafic al mulurilor ideale, mirajul înstelat al cerului, mirajul zborului, al gândului suliţaş. Ca spre un port îndepărtat de mare, poetul se tot aruncă năvalnic şi nebun în căutarea unui ideal. E chinul tragic exprimat de romantici, dar şi mai cumplitul dor de necunoscut al simbolicilor, Ion Roşca se înscrie în feudele lor.

Dar, în acelaşi timp, lirica lui cuprinde şi tristul acord al renunţărilor, al întoarcerii, al cupei cu otravă, ce-o bei şi o arunci, revenind mereu la locul de obârşie, copleşit de zbaterea imensă pe drumuri neumblate. Iar prin acest caracter, ce corespunde în sens invers dorului românesc, Ion Roşca este un interpret al jalei, al suferinţei umane, al sentimentului de nerealizare deplină. Numai prin aceste două trăsături, el este de accentuat miez românesc.

Mai este însă o faţă semnificativă a liricii sale: haiducia ca sentiment pur românesc, acea umblare silvestră şi celestă, în ritmuri eroice de trecut, acea contopire panteistă cu frunzarele, cu azurul cerului, cu Calea Lactee.

Am subliniat trei caractere ale poeziei sale, caractere esenţiale atât în ceea ce priveşte românismul inspiraţiei, cât şi tinereţea care i-a impus organic anumite dezlegări de probleme într-un anume sens; năvalnica pornire spre ideal se stinse adeseori în lentă amorţire.

Alte particularităţi ale poeziei sale moderne, care îmbogăţesc sensibil inventarul motivelor lirice bucovinene şi corespund uneori fericit poeziei europene sunt următoarele: o anume preferinţă pentru statuar, pentru hieratic, în sensul lui Adrian Maniu, care-l apropie mai mult de sculptură, mai precis însă de gravură, decât de pictură, căci versul său nu cântă

culoarea, pitorescul, excentricul vizual. Poezia sa e mai curând o gravură fină, reţinută, iar absenţa, în unele strofe, a verbelor generatoare de elan, este un semn definitiv că în Ion Roşca e sentiment de geometrie lirică, simetrie de imagini de origine românească, detestare a liricului de tiradă romantică, umflată (deci „linii pure în care mai stăruie contururi de braţe arcuite”).

Problema morţii este discret atinsă (*Elixir*), dar sentimentul trăirii creştine se exprimă major într-una din primele încercării, în care, cu umilinţă, solicită o fărâmă de spirit ceresc într-un pumn de lut, care ar trebui să rodească. Rodul de aur îl va dărui poetul, ca prinos desăvârşit, lui Dumnezeu, pentru ca să se întâlnească în tot aceiaşi veşnică esenţă divină, începutul şi sfârşitul, şi să se vadă că, în afară de dânsul, nu există evadări materiale, nici spirituale.

Ion Roşca nu şi-a cântat suferinţele carnale, materia în flexibilitate constantă, insuficienţele biologice, ca unii din contemporanii săi bucureşteni, ci a slăvit năzuinţa sufletului de a se purifica, de a se ridica, de a se contopi cu realităţi spirituale superioare.

Această firească atitudine de nobil poet, de **aristocrat al simţirii**, s-a evidenţiat prin cele câteva motive caracteristice: dorul de zbor, de stele („spre neajuns hotar, împinşi mereu de dorul de a nu ne mai opri”), acceptarea sorţii (fie şi cu chipul morţi) fără revoltă, imaginea viguroasă a scutului, agerimea arcului ca gândul, nudul (dezbărat e deci lutul de pe suflet) în dans şi în oglinda mişcătoare a apelor, paloşul („semeţ”, dar „moare frânt în teaca aruncată”), în general acea înclinare către acordurile geometrice, către muzica liniilor, fie că e vorba de fiinţa umană, fie că sunt lucruri neînsufleţite.

Impresia aceasta de liniar a coincis odinioară, pentru mine, cu aceea de casant, de frânt, de amorf, iar când analizăm versul i-l vedeam în concordanţă cu sărăcia aparentă, dar luminoasă, pură, a liniei.

Prin aceasta însă Ion Roşea e un poet nou, modern, care se desprinde de tradiţionalism şi prin lexic pretenţios (azur, itinerar, arboran, nud, mărgean, elixir, perfid, calme solitudini, lujer, tentacular, ostil, havuse, lent crepuscul, fildeş, flamuri, miraj, preludiu), care nu covârşeşte autohtonismul ridicat la valoarea de expresie poetică (musti, miji, străjuri, hambar, belşug, grăunţe, mlădiţele, chimir, puhoi, fereca, părăginirea, scurmă, prunduri, neslobozit) remarcabilă.

Prin aceste câteva trăsături, Ion Roşca se înscrie pe deplin în fenomenul iconarist al poeziei româneşti. Opera sa lirică e biruinţa cuvântului neaoş românesc, împletit cu neologismul elegant european.

*

Ion Roşca (9 iunie 1908 – 3 octombrie 1933) s-a născut în Vicovu de Jos şi a făcut liceul la Rădăuţi, unde era un puternic mediu literar, animat de Mihai Horodnic, Iulian Vesper, Ionel Negură şi alţii. A publicat în revista „Muguri” a Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi”, apoi la „Îndrumarea”, „Junimea literară”, „Glasul Bucovinei”, „Răboj” şi altele.

La Cernăuţi, a stat în strânse relaţii de prietenie cu Mircea Streinul, cu care a lucrat la „Iconar”.

A studiat Dreptul. S-a îmbolnăvit în toamna lui 1933 şi a murit la Rădăuţi, unde e înmormântat.

Poeziile sale au fost publicate în volumul „Semne-n scuturi” (1937), editat de dl prof. I. E. Torouţiu, cu o prefaţă de Mircea Streinul.

A mai scris proză, critică şi a tradus din Johann Bojer, Baudelaire, J. şi J. Tharaud etc.

(*Revista Bucovinei*, Anul II, Nr. 10,
Cernăuţi, octombrie 1943, pp. 457-459)

Liviu Rusu: *Drum de nelinişti*

Când, pentru întâia oară, omul a privit cerul, cu deznădejdea sufletului închegat în lut, gândul înfiorat a pus chenar de stea frânturii de cer, închisă în el ca într-o cutie de mătase, prefăcând-o în icoană.

Povestea poate fi tălmăciţi şi altfel. În lumina unei teorii despre artă, de pildă.

Să ne gândim la vechii Greci. La însemnătatea pe care o avea, în viaţa lor înaltă, cuvântul, gândit în legătură cu procesul de creaţiune artistică, *mimesis*[1]. Sensul larg, ce-l primeşte la Platon şi Aristotel, încheagă unitatea unei teorii estetice, care nu exclude de la explicare nici muzica, arta cea mai depărtată de înţelegerea imediată a noţiunii. Expresia raportului lui *mimeistai* – a face chip după asemănare – o prindem şi în cuvântul icoană. Iar iconar, în sensul acesta, are înţeles de creator de artă.

Cuvântul, ales să devină lozincă şi simbol de activitate, înseamnă afirmarea unei concepţii de artă, în care întoarcerea către icoanele sufletului se lămureşte din nădejdi spirituale. Din primele poezii ale iconarii se desprinde nu ştiu ce frământare a lutului către cer, ca o nelinişte a veacului.

„Ca să-mi crească visul ca un lujer, drept,
mă-nvelesc în noapte ca-n frunzare cerbi”

(Ion ROŞCA, *Neohaiducească*, Rev. Orion).

În lumea aşezărilor materiale faptul a apărut fără înţeles şi demn de zeflemea nătângă; dar a închegat, prin izolare, comunitatea iconarilor în nucleu de spiritualitate.

Începutul a pus semn de moarte. A murit Ion Roşca. Şi, poate, odată cu înfrigurarea morţii, flăcăul iconar a strivit între gene o lacrimă, care a oglindit, din cea din urmă lumină a vieţii, trupul zvelt de ciută al unei mănăstiri bucovinene peste un fundal de cer şi codru verde.

Prin moartea lui Ion Roşca, privită nu ca o distrugere a lui, ci ca o trecere dincolo de stele, grupul iconar şi-a însemnat drumul unei spiritualităţi creştine, înscriind, în haosul material, o altă aripă de recrudescenţă românească.

Casa iconarilor a rămas cinstită gândului ei. Azi, când zările par să se limpezească, trebuie să facem o mărturisire, care nu va jigni pe nimeni. Ceea ce a făcut ca gândirea iconară să străbată ţara, de la un capăt la altul, a fost numai munca şi credinţa câtorva tineri. Băieţii aceştia şi-au rupt bucata de pâine de la gură, ca să-şi poată tipări cele câteva plachete de versuri, de care avea să se împiedece gândul neputincios al criticilor improvizaţi.

Lucrurile se lămuresc de la sine, prin o fatalitate care e a lor, pentru ca noi, privindu-le lămurite, să vedem mai bine drumul ce se deschide înainte.

[1] A. Frenkian, *Mimesis şi Muzica*, Cernăuţi 1932

Mulţi din cei în care am crezut, poate, şi care au pornit odată cu noi, nu ne mai sunt alături, pentru că n-au urmărit şi înţeles drumul nostru. Ne pare bine că s-a întâmplat ce s-a întâmplat şi că am rămas putini pentru credinţa viitoare. Sufletul nostru va sta dovadă înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor. Prin el câştigăm, azi, noi tovarăşi pentru luptă dârză, în viaţa de cumpănă a spiritualităţii româneşti.

Porneşte o nelinişte uriaşă peste lume şi ţară. Undeva, în adâncuri, parcă s-a rupt ceva, despre care nimeni nu ştie cuvânt. Şi, din nou, înfrigurat de singurătate se trezeşte omul pământului. Tinerii caută pe Dumnezeu. Pe care l-au pierdut părinţii. Şi părinţii prigonesc copiii ce caută pe Dumnezeu ucis de dânşii.

Şi asta se poate spune altfel. Pentru că tot ce spunem noi se poate spune în mai multe feluri.

Acestei frământări spirituale, acestei nelinişti omeneşti, noi îi spunem renaştere; sau întoarcere la pământ şi la cer, la viaţa morţilor, la credinţă, la metafizică şi, iarăşi, schimbare către o *ars nova*. Iată o mulţime de elemente, feţe de cristal în lumina unei noi spiritualităţi.

Dar e mai bine să dăm lucrurilor un înţeles ascuns. Să le învăluim în taină. Cu aceasta ne apropriem de minune, al cărei sens adânc, de nepreţuit pentru puterile noastre de intuiţie, l-am pierdut. Şi am devenit şterşi şi seci asemeni pietrelor sfărâmate în drumul carelor.

Drumul de nelinişte trece pe lângă minune. Să zidim din ea, cum se zidesc din piatră biserici, viaţa sufletului nostru.

Arta, arta românească, în ce legătură stă faţă de minune?

Peste câmpii, în întinsul zăpezilor dobrogene, trăieşte, la umbră de veac, satul românesc:

„Citinele, citioară, dragă Ler,
Vine marea turburată,
Citinele, citioară, dragă Ler,
Un cerb mare care-noată,
Citinele, citioară, dragă Ler”.

Orice icoană se desprinde, în felul acesta, din sufletul aşezărilor româneşti, este o minune.

Şi drumul de nelinişte al iconarilor trece pe lângă această mare minune, care este arta populară românească.

(*Iconar*, I, 1, 1935, p. 1)

Gheorghe Neculoiu: „*Semne-n scuturi*”

„Semne-n scuturi” se numeşte mănunchiul de poeme rodite din sufletul zbuciumat al poetului bucovinean *Ion Roşca,* stins în fragedă vârstă. Cartea aceasta de poeme, publicată după moartea lui, nu e o închegare deplină, ci numai un început de frumoase realizări, care dovedesc un talent viguros şi o mare bogăţie sufletească. Acestea sunt daruri de care multă rodire poetică puteam lega.

Poezia lui Ion Roşca naşte dintr-o chinuitoare dorinţă de zbor spre înălţimile pline de lumină, spre cuibul de azur al visurilor sale. Voia să sfarme robia lutului, din care mustesc numai aţâţări şi ispitiri de trăire pământeană. Pe ţărmul acela îndepărtat, spre care năzuia să ajungă poetul, relele şi deznădejdea lumească nu puteau să pătrundă. Deci numai acolo ar fi putut găsi clipe de fericire în viaţă:

„Mai sus, spre ţărmuri fără rele,
să poposim, o, suflet dc-a pururi însetat,
la început de noapte, sub cer înrourat
să adormim pe-un maldăr de visuri şi de stele”

(*Itinerar*)

Dar urcuşul spre cetatea adorată a visului său e greu, împânzit de spini şi înfrângeri. Totuşi, va merge până când tălpile vor sângera şi oboseala va împietri mădularele. Rămân în urmă locurile copilăriei, grădini în sărbători de primăvară şi mama îngândurată. Însă, nu după vreme, trebuie să constate:

„aripi frânte-n doua de margini de stâncă,
popasuri pe creste, neatinse încă”

(*Cântecul plecărilor*)

sau

„îngenunchiat în noapte – de rugă – gândul şade
şi împietrit aşteaptă neajunsă împlinire”

(*Cântec pentru neajunsă împlinire*)

După aceste înfrângeri, dezgustat, porneşte înapoi, să-şi regăsească copilăria cu bucuriile şi trecutul cu amintirile. Dar altă deznădejde îl aşteaptă:

„Zdrobit de lunga rătăcire,
la casa visurilor de-altădată
s-opri o clipă sufletul să bată,
dar nu-i răspunse nici o amintire”

(*Mângâiere*)

Întâmpinat de această amărăciune nebănuită, poetul caută disperat să găsească cel puţin o frântură din tot ce lăsase la plecarea sa spre cetatea de azur.

„Răstoarnă gândul pulberea şi-o scurmă
să afle din trecut măcar o urmă”

(*Mângâiere*)

Dar, negăsind nimic, refugiul îl caută în resemnare. E singura mângâiere posibilă.

Poezia lui Ion Roşca, cu tot zbuciumul său sufletesc, coboară din luminişuri de cer. Nici o umbră de pesimism nu acoperă cristalul de rouă al imaginilor sale. Totuşi, o împăcare cu lumea reală n-ar fi putut găsi niciodată.

Multe nădejdi frumoase s-au stins, odată cu acest *iconar*, răsărit pe plaiuri bucovinene.

(*Rânduiala / Arhivă de gând şi faptă românească*,
Volumul III, Caietul 1, Bucureşti 1938, p. 71)

Cuprins